

YÜKSEKÖĞRETİM PERSONELİNİN CEZA SORUŞTURMASI (4483 SAYILI KANUNLA KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME)

Doç. Dr. Haydar ALBAYRAK*

Öz

Ceza soruşturmaları, yükseköğretim kurumlarının güvenilirliğini korumak, aynı zamanda da personelin görevlerini yaparken hukuk dışına çıkmalarını engellemek amacıyla yapılmaktadır. Bu nedenle soruşturma sürecinin hatasız, eksiksiz ve hukuk devletine yakışır bir şekilde yürütülüp sonuçlandırılması gerekir. Bu perspektiften yapılan çalışmada, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 53/c maddesinde düzenlenmiş olan yükseköğretim personeli hakkında yapılan ceza soruşturma usulü, 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun ile karşılaştırmalı olarak incelenmektedir. Alıntısız ve dolaylı araştırma yöntemlerinin kullanıldığı, bu çerçevede ikincil veri ve içerik analizleri yapıldığı çalışmada, yükseköğretim personeli için öngörülen özel ceza soruşturması usulünün akademik personelinin bilimsel ve akademik özerkliğinin korunması için gerekli olduğu, ancak yükseköğretim kurumlarında görev yapan idari personelin 4483 sayılı Kanuna tabi olmaları gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca ceza soruşturmalarında alanında uzman kişilerden destek alınması, soruşturmacı ve yetkili kurul üyelerinin bu konuda özellikle bilgi ve deneyim sahibi kişilerden seçilmesi tavsiye edilmektedir.

* Doç. Dr. Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Battalgazi Meslek Yüksekokulu, Malatya Türkiye | Assoc. Prof., Malatya Turgut Özal University, Battalgazi Vocational School, Malatya, Türkiye.

✉ haydar.albayrak@ozal.edu.tr • ORCID 0000-0002-8041-4339.

✉ **Atıf Şekli** | Cite As: **ALBAYRAK**, Haydar: "Yükseköğretim Personelinin Ceza Soruşturması (4483 Sayılı Kanunla Karşılaştırmalı Bir İnceleme)", SÜHFD, C. 32, S. 4, 2024, s. 2735-2768.

✉ **İntihal** | Plagiarism: Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. | This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.

✉ Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır. | This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Anahtar Kelimeler

• Ceza Soruşturması • Akademik Personel • Memur ve Diğer Kamu Görevlileri • Yükseköğretim Kanunu • Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkındaki Kanun

CRIMINAL INVESTIGATION OF HIGHER EDUCATION PERSONNEL: A COMPARATIVE ANALYSIS WITH LAW NO 4483

Abstract

Criminal investigations are conducted to protect the reliability of public institutions and at the same time to prevent personnel from acting outside the law while performing their duties. Therefore, the investigation process must be carried out and concluded without error, completely and in a manner befitting a state of law. In this study, the criminal investigation procedure regarding higher education personnel, regulated in Article 53/c of the Higher Education Law No. 2547, is examined comparatively with the Law on the Trial of Civil Servants and Other Public Officials No. 4483. In the study, where quotation and indirect research methods are used and secondary data and content analyses are conducted within this framework, it is concluded that the special criminal investigation procedure envisaged for higher education personnel is necessary to protect the scientific and academic autonomy of academic personnel, but administrative personnel working in higher education institutions should be subject to Law No. 4483. In addition, it is recommended to receive support from experts in the field in criminal investigations, and to select investigators and authorized board members from people who are particularly knowledgeable and experienced in this regard.

Keywords

• Criminal Investigation • Academic Personnel • Civil Servants and Other Public Officials • Higher Education Law • Law on Trial of Civil Servants and Other Public Officials

GİRİŞ

Memurlar ve diğer kamu görevlileri, görevleri nedeniyle ya da görevleri sırasında cezai sorumluluk kapsamında değerlendirilen çeşitli eylemlerde bulunabilirler. Bu durumda memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında ceza soruşturması yapılması söz konusu olmaktadır. Memurların ve diğer kamu görevlilerinin ceza soruşturması özel bir usule tabidir. Bu usul Osmanlı İmparatorluğu döneminden beri

uygulanmaktadır.¹ Bu usulün amacı, kamu hizmetlerinde oluşabilecek aksamaları önlemek ve kamu otoritesinin saygınlığını korumak olarak açıklanmaktadır.²

Bütün memurlar ve diğer kamu görevlileri için 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkındaki Kanun ile özel bir soruşturma usulü belirlenmiştir. Çerçeve kanun niteliğindeki bu düzenlemeye ek olarak farklı kamu personeline farklı ceza soruşturması usullerinin uygulanması sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Çalışmanın konusunu oluşturan yükseköğretim personeli de özel ceza soruşturması usulüne tabi kamu personeli arasında yer almakta olup bu personel hakkındaki ceza soruşturması, 2547 sayılı Kanunun 53/c maddesi uyarınca yapılmaktadır.

Yükseköğretim kurumları, üniversiteler ve diğer akademik yapılar bünyesinde akademik ve idari personeli barındıran kompleks yapılardır. Bu tür kurumlarda görev yapan personelin zaman zaman disiplin ya da ceza hukuku açısından suç işlemleri söz konusu olabilmektedir. Bu makalede, diğer kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapan kamu personelinin farklı bir ceza soruşturması usulüne tabi olan yükseköğretim personelinin ceza soruşturması usulü, hukuki dayanakları ve göz önünde bulundurulmuş temel ilkeler çerçevesine incelenmektedir.

Alıntısız ve dolaylı araştırma yöntemlerinin kullanıldığı ve bu çerçevede ikincil veri ve içerik analizlerinin yapıldığı bu çalışmada, yükseköğretim personelinin tabi olduğu ceza soruşturması usulü, hukuksal altyapısı ve yaşanan sorunlar göz önünde bulundurularak ve diğer kamu kurumlarında görev yapan kamu personelinin tabi olduğu usul ile karşılaştırmalı olarak incelenmekte, yaşanan sorunların giderilmesi ve daha etkin bir ceza soruşturması yürütülebilmesi amacıyla çeşitli önerilerde bulunmaktadır.

I. CEZA SORUŞTURMASININ KAPSAMI

Ceza soruşturmasının kapsamını, görev suçu olarak adlandırabileceğimiz, kamu personelinin görevleriyle ilgili veya

¹ ASLAN, Onur Ender: "Memurların Yargılanması Hakkındaki Yeni Yasa Üzerine Düşünceler", Amme İdaresi Dergisi, C. 33, S. 1, Mart 2000, s. 60.

² GÖZLER, Kemal/KAPLAN, Gürsel: İdare Hukuku Dersleri, Ekin Yayınevi, Bursa, 2013, s. 668.

görevleri sırasında işledikleri iddia olunan suçlar oluşturmaktadır. Kamu personelinin göreviyle ilgili olmayan genel ve kişisel suçlar kapsam dışındadır. Bu çerçevede ele alacağımız ceza soruşturmasının kapsamı, kişi yönünden kapsamı ve konu yönünden kapsamı şeklinde ikiye ayrılarak incelenebilir.

A. Kişi Yönünden Kapsamı

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 53/c maddesinde yer alan "Yükseköğretim üst kuruluşları başkan ve üyeleri ile yükseköğretim kurumları yöneticilerinin, kadrolu ve sözleşmeli öğretim elemanlarının ve bu kuruluş ve kurumlarının 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tâbi memurlarının görevleri dolayısıyla ya da görevlerini yaptıkları sırada işledikleri ileri sürülen suçlar hakkında..." şeklindeki hüküm özel ceza soruşturması usulünün kişi bakımından kapsamının çerçevesini çizmektedir.

657 sayılı DMK'ya göre, genel idari hizmetler sınıfındaki şoför, güvenlik görevlisi, hizmetli ve hastabakıcı gibi yardımcı hizmetler sınıfındaki görevliler, memur ve diğer kamu görevlisi olarak kabul edilmemektedir. Bu nedenle de 4483 sayılı Kanundaki memur yargılama güvencesi, bu kişiler için bulunmamaktadır. Ancak 2547 sayılı Kanunun 53/c maddesinde yer alan "...bu kuruluş ve kurumlarının 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tâbi memurlarının görevleri dolayısıyla ya da görevlerini yaptıkları sırada işledikleri ileri sürülen suçlar hakkında..." ibaresi nedeniyle diğer kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanların aksine, yükseköğretim personeli olan yardımcı hizmetler sınıfında yer alan personel, memur yargılama güvencesine sahiptir. Çünkü 2547 sayılı Kanunun 53/c maddesinin kapsamı, 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun kapsamına göre çok daha geniştir.³ Dolayısıyla yükseköğretim personeli arasında yer alan yardımcı hizmetler sınıfındaki personel ve güvenlik görevlileri hakkında doğrudan Savcı tarafından ceza davası açılmamaktadır.

Kişi yönünden kapsamın belirlenmesinde vekâlet de önemli bir husustur. 4483 sayılı Kanunun 14. maddesinde vekillerin, asillerin tabi

³ MESCİ, Hatice/AYDIN, Vahdettin: "Yükseköğretim Kurumlarında Çalışan Kamu Görevlilerinin Ceza Soruşturması Usulü", Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 7, S. 2, 2017, s. 10-12.

olduğu usule tabi oldukları belirtilmektedir. Bu nedenle, asiller hakkındaki soruşturma usulü, vekil açısından da geçerlidir. Çünkü vekil, vekalet süresince asilin sahip olduğu bütün yetki ve sorumluluğa sahiptir. Ayrıca soruşturma usulünün belirlenmesinde suç tarihindeki görev esas alınmaktadır.⁴ Soruşturma usulünün tespitinde diğer sorunlu bir alan ise iştirak halinde işlenen suçlardır. 2547 sayılı Kanunun 53/c-5. maddesine göre, suçun “iştirak” halinde işlenmesi durumunda soruşturma usulünün “üst makama” göre belirlenmesi gerekir.

Ceza soruşturması usulünün tespitinde diğer sorunlu bir alan ise, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 38. maddesi kapsamında diğer kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarında geçici olarak görevlendirilen akademik personelin bu görevleri sırasında işledikleri iddia edilen suçlarla ilgili ceza soruşturmasında hangi usulün uygulanacağı konusudur. Danıştay, bu gibi durumlarda fiili olarak görev yapılan kurumun tabi olduğu usulün esas alınması gerektiğini yönünde kararlar vermiştir.⁵ Bazı yazarlar, soruşturmanın özlüğe ilişkin bir husus olduğu⁶ ve soruşturma açma yetkisi görevli olduğu kuruluşa değil, kadrosunun bulunduğu kuruluşa ait olduğu⁷ gerekçeleriyle Danıştay’ın bu görüşüne karşı çıkmaktadırlar. Müşterek kararnameyle ataması yapılan yükseköğretim personeli hakkındaki ceza soruşturması usulü hakkında ise herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır. Buna göre, müşterek kararnameyle ataması yapılan yükseköğretim personeli hakkında ceza soruşturması atandığı kurumunda ve kadronun tabi olduğu usule göre yapılmalı, dolayısıyla müşterek kararnameden dolayı soruşturma açılıp açılmayacağına

⁴ DUMAN, Bahattin: Yükseköğretim Ceza ve Disiplin Soruşturması: Yönetici- Personel-Öğrenci, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2010, s. 75

⁵ D. 1. D, 24.05.2012, E. 2012/510, K. 2012/894, (<https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/1d-2012-510.htm> 21.10.2024.)

Danıştay 2. Dairesi: E. 2000/2103, K. 2002/3569, K. T. 23.10.2002, <https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/2d-2000-2103.htm> 21.10.2024.

⁶ YILMAZ, Dilşat: “Yükseköğretim Personeli Ceza Soruşturması, Yasal Eksiklikler ve Çözüm Önerileri”, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XVII, S. 1-2, 2013, s. 113-114.

⁷ MESCİ/AYDIN, s. 40.

Danıştay 1. Dairesi tarafından karar verilmelidir.⁸ Danıştay'ın bu kararının 2547 sayılı Kanununun 53/A-1-f bendindeki "Soruşturulanın disiplin cezası verilmesini gerektiren fiili işlediği ve disiplin soruşturmasının başlatıldığı tarihteki görev veya unvanının farklı olması hâlinde disiplin soruşturması, üst görev veya unvanı esas alınarak yürütülür. Disiplin amirinin belirlenmesi ve uygulanacak diğer disiplin hükümleri, görev yapılan kurumun tâbi olduğu mevzuata göre belirlenir" hükmü ile uyumlu olduğu düşünülmektedir.⁹

Ayrıca 2547 sayılı Kanununun 53/c maddesinde yer alan "...görevleri dolayısıyla ya da görevlerini yaptıkları sırada işledikleri ileri sürülen suçlar..." ifadesi nedeniyle yükseköğretim personelinin görevleriyle ilgisi olmayan suçlarda özel ceza soruşturması usulü uygulanamaz. Danıştay 1. Dairesinin 2023 yılında vermiş olduğu kararın gerekçesinde "... isnat edilen suçların, Dokuz Eylül Üniversitesi'ndeki öğretim üyeliği görevinden kaynaklanmadığı, buradaki görevi dolayısıyla ve bu görevi sırasında da işlenmediği, şüphelinin Özel ... Hastanesindeki mesleki faaliyetiyle ilgili söz konusu eylemleri nedeniyle şüpheli hakkında 2547 Sayılı Kanun'un 53. maddesi uyarınca ceza soruşturması yapılamayacağı ve men-i muhakemesi veya lüzum-u muhakemesi yolunda bir karar alınamayacağı..." belirtilerek şüpheli hakkında Cumhuriyet Başsavcılığınca genel hükümlere göre doğrudan soruşturma yapılması gerektiği belirtilmiştir.¹⁰

Devlet üniversitelerinde görev yapan yükseköğretim personeli için ceza soruşturması usulü yukarıda açıklandığı şekilde iken vakıf üniversitelerinde görev yapanlar açısından durum farklıydı. Vakıf üniversitesi personeli için herhangi bir özel soruşturma usulü benimsenmemiştir. Ancak 2016 yılında 6764 sayılı Kanununun 26. maddesi ile yapılan değişiklikle daha önce kapsam dışında olan vakıf üniversitelerinde görev yapan rektör, rektör yardımcısı ve üst kuruluş genel sekreter Kanun kapsamına alınarak özel soruşturma usulüne tabi kılınmış; vakıf üniversitelerinin mütevelli heyeti üyeleri ve başkanı ile diğer personel ise kapsam dışında tutulmuştur. Nitekim Danıştay 1.

⁸ D. 2. D, 23.10.2002, E. 2000/2103, K. 2002/3569, (<https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/2d-2000-2103.htm#> 21.10.2024.)

⁹ MESCI/AYDIN, s. 40.

¹⁰ D. 1. D, 02.11.2023, E. 2023/1716, K. 2023/1610, (<https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/1d-2023-1716.htm> 21.10.2024.)

Dairesinin 2023 yılında yukarıda zikredilen kanun maddesine atıf yapılarak bir vakıf üniversitesinde mütevelli heyet başkanı, rektör özel kalemi, muhasebe müdürü hakkında Cumhuriyet başsavcılığınca genel hükümlere göre soruşturma yapılması gerektiğine karar vermiştir.¹¹ Aynı Dairenin 2023 yılında vermiş olduğu başka bir kararda ise bir vakıf üniversitesinde görev yapan bir öğretim üyesi doktorla ilgili yapılan şikayet üzerine 2547 sayılı Kanunun 53/c maddesine göre yapılan ceza soruşturması sonucu verilen Men-i Muhakeme kararının, ilgili kişi hakkında Cumhuriyet başsavcılığı tarafından genel hükümlere göre soruşturma yapılması gerektiği gerekçesiyle bozulmasına karar verilmiştir.¹²

B. Konu Yönünden Kapsamı

4483 sayılı Kanun, memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkındaki ceza soruşturmalarında uygulanacak soruşturma yöntemini belirleyen genel bir kanundur. Bütün memurlar ve diğer kamu görevlileri için geçerli olan bu kanun 2/2. maddesindeki düzenlemeyle diğer kanunlarda yer alan özel soruşturma ve kovuşturma usullerinin belli görev ve sıfatları taşıyan kamu personeline uygulanabileceğini hüküm altına almıştır. Bu hüküm nedeniyle 2547 sayılı Kanunun 53. maddesinde düzenlenmiş olan özel soruşturma ve kovuşturma usulleri yükseköğretim personeli hakkında açılan soruşturmalarda uygulanabilmektedir. 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanununun 17/1. maddesiyle mezkur kanun kapsamında yer alan suçlar ile “4389 sayılı Bankalar Kanununda yazılı suçlar ve irtikap, rüşvet, basit ve nitelikli zimmet, görev sırasında veya görevinden dolayı kaçakçılık, resmi ihale ve alım ve satımlara fesat karıştırma, Devlet sırlarının açıklanması veya açıklanmasına sebebiyet verme suçlarından veya bu suçlara iştirak etme” suçları 4483 sayılı Kanun kapsamından çıkarılmıştır. Dolayısıyla bu suçları işleyenler 2547 sayılı Kanunda öngörülen özel ceza soruşturma usulü kapsamında da değildir. Ancak söz konusu kanun maddesinin devamında, çeşitli istisnalar öngörülmüştür. Örneğin; müsteşarlar, valiler

¹¹ D. 1. D, 01.11.2023, E. 2023/1559, K. 2023/1581, (<https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/1d-2023-1559.htm> 21.10.2024.)

¹² D. 1. D, 28.09.2023, E. 2023/1374, K. 2023/1288, (<https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/1d-2023-1374.htm> 21.10.2024.)

ve kaymakamlar 3628 sayılı Kanunun 17/1 maddesi kapsamı dışında tutulmuştur.

3628 sayılı Kanunun 17/2-3. maddesindeki düzenleme ile görevleri veya sıfatları sebebi ile özel soruşturma ve kovuşturma usulüne tabi olan şüpheliler de kapsam dışında bırakılmıştır. Bu nedenle özel soruşturma ve kovuşturma usulünü içeren 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu 53/c-6 maddesinde yer alan “Yükseköğretim Kurulu Başkanı ve rektörler hakkında 19/4/1990 tarihli ve 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlarından dolayı yapılacak ceza soruşturmasında yukarıda belirtilen ceza kovuşturması usulü tatbik edilir. 3628 sayılı Kanun kapsamına giren suçlarından dolayı kanuni kovuşturma için gereken izin, 2547 sayılı Kanunun 53/c-6. maddesine göre, Yükseköğretim Kurulu üyeleri ile Yükseköğretim Denetleme Kurulu Başkan ve üyeleri ve bu kuruluşların memurları (Üniversitelerarası Kurul memurları dahil) hakkında Yükseköğretim Kurulu Başkanından, üniversite yöneticileri ve öğretim elemanları ile memurlar hakkında üniversite rektörlerinden alınır.” hükmü nedeniyle Yükseköğretim Kurulu Başkanı ve rektörler, 3628 sayılı Kanunun kapsamı dışında tutulmuşlardır. Dolayısıyla Yükseköğretim Kurulu Başkanı ve rektörler hakkında 3638 sayılı Kanun kapsamındaki bir suç¹³ iddiasından dolayı doğrudan Cumhuriyet savcıları tarafından soruşturma açılmamaktadır. Ancak diğer yükseköğretim personeli hakkında doğrudan Cumhuriyet savcısı tarafından soruşturma açılabilmektedir.¹⁴ Cumhuriyet savcısı, istisna kapsamında yer almayan yükseköğretim personeli hakkında başlatmış olduğu soruşturmayı sadece bilgi vermiş olmak için atamaya yetkili amire veya yasanın 8. maddesinde gösterilen mercilere bildirir. Bu nedenle 3628 sayılı Kanun kapsamına giren suçlar “izin” sisteminden “bildirim” sistemine geçilmiştir, denilebilir.¹⁵

¹³ İrtikap, rüşvet, ihtilas ve zimmete para geçirme, görev sırasında veya görevinden dolayı kaçakçılık, resmi ihale ve alım ve satımlara fesat karıştırma, Devlet sırlarının açıklanması veya açıklanmasına sebebiyet verme suçlarından veya bu suçlara iştirak etmek.

¹⁴ DUMAN, s. 107-108.

¹⁵ UĞUR, Hüsamettin: “3828 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu’na Eleştirel Bir Bakış ve Çözüm Önerileri,” TBB Dergisi, S. 76, 2008, s. 302.

2547 Sayılı kanunun 53/c-7. maddesinde yer alan “İdeolojik amaçlarla Anayasa’da yer alan temel hak ve hürriyetleri, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü veya dil, ırk, sınıf, din ve mezhep ayrılığına dayanarak nitelikleri Anayasa’da belirtilen Cumhuriyeti ortadan kaldırmak maksadıyla işlenen suçlarla bunlara irtibatlı suçlar, öğrenme ve öğretme hürriyetini doğrudan veya dolaylı olarak kısıtlayan, kurumların sükun, huzur ve çalışma düzenini bozan boykot, işgal, engelleme bunları teşvik ve tahrik, anarşik ve ideolojik olaylara ilişkin suçlar ve ağır cezayı gerektiren suçüstü hallerinde...” doğrudan Cumhuriyet savcıları tarafından soruşturma yürütüleceği hükmü gereğince yukarıda sayılan suçların işlendiği iddiaların varlığında Yükseköğretim Kurulu Başkanı ve Rektörler dahil bütün yükseköğretim personeli hakkında 53/c maddesinde öngörülen özel soruşturma yöntemlerine başvurulmadan genel usullere göre Cumhuriyet savcıları tarafından soruşturma açılabilir.

2547 sayılı Kanunun 53/c-8 maddesinde “Bu Kanunda yer almamış hususlarda 2/12/1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri uygulanır” hükmüne yer verilmiştir. Bu düzenleme nedeniyle 2547 sayılı Kanunda hakkında hüküm bulunmayan “5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanunda geçen suçlar ile TCK 160. maddesinde düzenlenmiş olan Cumhurbaşkanına fiilen saldırı, Türklüğe, Milletvekillerine, Anayasal Kuruluşlara ve kanunlara sövme” fiillerin işlenmesi halinde 4483 sayılı Kanunun uygulanması söz konusu olacaktır. 4483 sayılı Kanunda yukarıda sayılan suçlar hakkında 4483 sayılı Kanunun uygulanmayacağı öngörüldüğü için bu suçların yükseköğretim personeli tarafından işlenmesi halinde ise, başkaca bir işleme ve herhangi bir izne gerek kalmaksızın Cumhuriyet savcıları tarafından soruşturma açılacaktır.¹⁶

Yukarıda saydığımız istisnalara ilave olarak 4483 sayılı Kanunun 2. maddesi ile “disiplin suçları, ağır cezayı gerektiren suçüstü hali, adli görevlerden doğan suçlar, işkence ve zor kullanma yetkisinde sınırı aşma suçları ile kamu görevlisi aleyhine suç uyduranlar hakkındaki diğer soruşturmalar” da kanun kapsamı dışında tutulmuştur. Ayrıca diğer diğer kanunlarda düzenlenen çeşitli istisnalar da bulunmaktadır.

¹⁶ MESCİ/AYDIN, s. 24.

Örneğin, “İcra İflas Kanunu kapsamına giren suçlar, Seçim Suçları, Cumhuriyet Savcısı veya Mahkemece İstenen Bilgiyi Vermeme Suçu, Çocuk Koruma Kanunundan Kaynaklanan Görevlerden Doğan Suçlar, Gerçeğe Aykırı Yeşil Kart Alınması, Düzenlenmesi veya Böyle Bir Karttan Yararlandırılması Suçları, Hakim ve Savcıları Usulsüz Arama, Yakalama ve Sorgulama Fiilleri, Hakim ve Savcıları Kötü Niyetle Şikayet Fiilleri, Müfettiş ve Muhakkikin İhbar Görevini Yapmaması suçu”, 2547 sayılı Kanunun 53. maddesinin kapsamı dışında kalmaktadır. Bu suçların işlendiğine ilişkin şüphenin varlığında Cumhuriyet Savcısı tarafından doğrudan soruşturma yapılabilecektir.¹⁷

4483 sayılı Kanun, kamu personelinin görevleri sebebiyle işledikleri suçları kapsamına almış iken, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunda yer alan “... görevleri dolayısıyla ya da görevlerini yaptıkları sırada...” düzenlemesi yükseköğretim personeli açısından yargılama güvencesini konu yönünden genişletmektedir.¹⁸ Bu düzenlemeye göre, yükseköğretim personeli hakkında ancak görevleri dolayısıyla ya da görevlerini yaptıkları sırada işledikleri iddia edilen suçlarla ilgili olarak 2547 sayılı kanun hükümlerince ceza soruşturması yapılması gerekirken, diğer suçların varlığı halinde ise genel hükümlere göre soruşturma yapılacaktır. Nitekim Danıştay birçok kararında akademik personele yönelik ceza soruşturması usulünün “...görevleri dolayısıyla ya da görevlerini yaptıkları sırada...” işledikleri iddia edilen suçlarla ilgili uygulanabileceğini, diğer durumlarda genel hükümlere göre soruşturma yapılması gerektiğini belirtmiştir.¹⁹

II. CEZA SORUŞTURMASININ SÜRECİ

A. Genel İlkeler

1982 Anayasası'nın 129/6 maddesinde yer alan “Memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında işledikleri iddia edilen suçlardan ötürü ceza kovuşturması açılması, kanunla belirlenen istisnalar dışında, kanunun gösterdiği idarî merciinin iznine bağlıdır.” hükmü ile memur ve diğer kamu görevlilerinin yargılanması anayasal güvenceye alınmış ve bu

¹⁷ GÖKCAN, Hasan Tahsin/ARTUÇ, Mustafa: Kamu Görevlisi ve Özel Soruşturma Usulleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2008, s. 330.

¹⁸ MESÇİ/AYDIN, s. 19.

¹⁹ D. 1. D, 07.12.2010, E. 2010/1638, K. 2011/1902 (<https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/1d-2010-1638.htm> 21.10.2024.)

konuda izin sistemi benimsenmiştir.²⁰ Anayasadaki bu düzenlemeye istinaden 1999 yılında çıkarılan 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun ile Cumhuriyet Başsavcılarında memurlar hakkında soruşturma ve kovuşturma yürütebilmesi için kanunda belirtilen idari mercilerce izin verilmesi gerekmektedir.²¹ Söz konusu yasal düzenleme nedeniyle yetkili merci izin vermedikçe memur hakkında soruşturma yapıp dava açılmamakta, dava açılmış ise "yargılamanın durmasına" karar verilerek eksikliğin giderilmesi istenmektedir. Ancak bazı suç türleri önemi, bazı memurlar ve diğer kamu görevlileri ise görev ve sıfatları nedeniyle 4483 sayılı Kanunun kapsamı dışında bırakılmıştır.²² Kapsam dışı bırakılan suç türlerine örnek olarak "3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu" kapsamına giren suçlar; memurlar ve diğer kamu görevlilerine örnek olarak ise yükseköğretim personeli gösterilebilir.²³

Yükseköğretim personelinin ceza soruşturması usulü, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 53/c maddesinde özel olarak düzenlenmiştir. Bu düzenleme nedeniyle "Yükseköğretim üst kuruluşları başkan ve üyeleri ile yükseköğretim kurumları yöneticileri, kadrolu ve sözleşmeli öğretim elemanları ile bu kuruluş ve kurumlarında görev yapan 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tâbi memurlar, görevleri dolayısıyla ya da görevlerini yaptıkları sırada işledikleri ileri sürülen suçlar hakkında" ceza soruşturmalarının, istisnalar hariç²⁴, Cumhuriyet

²⁰ EREN, Abdurrahman: "Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkat ile Onu Yürürlükten Kaldıran Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'un Karşılaştırılması", Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C. 55, S. 3, 2000, s. 60-61.

²¹ AKKAN, Tahir Murat: "4483 sayılı Kanun'a Göre Memurların Yargılanmasında İdari Süreç." Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2009, s. 6.

²² MESCI/AYDIN, s. 7.

²³ YILMAZ, s. 101-102.

²⁴ Ağır cezayı gerektiren suçüstü hâli, İcra ve İflas Kanunu'nun 357'nci maddesindeki suçlar, disiplin suçları, Atatürk aleyhine işlenen suçlar, adli görevlerden doğan suçlar, seçim suçları, savcı veya mahkemenin istediği bilgileri vermeme suçu, Çocuk Koruma Kanunu'na giren suçlar ve 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlarda cumhuriyet savcılığı tarafından doğrudan soruşturma ve kovuşturma açılabilir. 3628 sayılı Kanun kapsamına giren suçların Yükseköğretim Kurulu başkanı ile rektörler

Savcıları tarafından değil, kurum içinde özel bir ceza soruşturması usulüne göre yapılması gerekmektedir. 2547 sayılı Kanunun 53/c maddesindeki bu düzenleme nedeniyle yükseköğretim personeli hakkındaki ceza soruşturmaları, “izin” sistemine göre değil, “tahkik (soruşturma)” sistemine göre yapılmaktadır.²⁵ 2547 sayılı Kanunda hüküm bulunmayan hâllerde Kanunun 53/c-8 maddesi gereğince 4483 sayılı Kanun, 4483 sayılı Kanun’da hüküm bulunmayan hâllerde ise, 5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu (CMK) uygulanmaktadır.

B. Soruşturma Açmaya Yetkili Merciler

Yükseköğretim personelinin disiplin amirlerinin kimler olduğu 2547 sayılı Kanunun 53/a maddesinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre, “Yükseköğretim Kurulu Başkanı üst kuruluşlar, rektörler ve bağımsız vakıf meslek yüksekokulu müdürlerinin; Rektör, üniversitenin; Bağımsız vakıf meslek yüksekokulu müdürü, bağımsız vakıf meslek yüksekokulunun; Dekan, fakültenin; Enstitü müdürleri, enstitünün; Yüksekokul müdürleri, yüksekokulun; Kadrosu bulunan uygulama araştırma merkezi ile bağımsız enstitü müdürleri, uygulama araştırma merkezi ile enstitünün; Bu birimlerin genel sekreter veya sekreterleri de bağlı birim personelinin disiplin amiridir.” Kanunun 53/c-1. maddesinde ise, disiplin amirlerinin emrinde çalışan personel hakkında disiplin soruşturması ve ilk soruşturma açmaya yetkili oldukları belirtilmiştir. 2547 sayılı Kanunda sıralı disiplin amirlerinin soruşturma açmaya yetkili oldukları açıkça belirtilmemiştir. Ancak kanunun 53. maddesinin (a) fıkrasında yer alan disiplin amirlerinin kimler olduğu düzenlemesi ile 53/Ç maddesindeki disiplin cezası verme yetkisi ile ilgili düzenleme birlikte değerlendirildiğinde sıralı disiplin amirlerinin ilk soruşturma açmaya yetkili olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.²⁶

Hakkında ceza soruşturması açılacak yükseköğretim personelinin suç işlediği iddia edilen tarihteki görevi ile soruşturmanın yapılacağı dönemdeki görevi farklı olabilir. Bu durumda nasıl bir yol izlenmesi gerektiğine ilişkin 2547 sayılı Kanunda herhangi bir düzenleme yoktur. Bu nedenle 2547 sayılı Kanunun 53/c-8. maddesi gereğince 4483 sayılı

tarafından işlenmesi hâlinde ise yine Yükseköğretim Kanunu’nun 53/c maddesi uygulanacaktır.

²⁵ MESCİ/AYDIN, s. 7.

²⁶ MESCİ/AYDIN, s. 29-30.

Kanunun 3/3. maddesinde yer alan “Yetkili mercilerin saptanmasında, memur veya kamu görevlisinin suç tarihindeki görevi esas alınır” hükmünün uygulanması gerekir. Ayrıca birden fazla görevi birlikte yapan memur ve diğer kamu görevlisi hakkında açılacak ceza soruşturmalarında hangi usulün esas alınacağı konusunda da zaman zaman tereddütler yaşanmaktadır. Birden fazla görevi üstlenen memur ve diğer kamu personeli hakkındaki ceza soruşturmalarında hangi görevinden dolayı inceleme ya da soruşturma açılacaksa bu göreve ilişkin usule göre işlem yapılması gerekir.²⁷ Ancak akademik personelin idari bir görevi ikinci görev olarak yapması durumunda idari görevinden kaynaklı disiplin amiri tarafından soruşturma başlatılamayacak olup akademik kadrosundaki disiplin amiri tarafından inceleme ya da soruşturma başlatılması gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle daire başkanlığı görevini yürüten bir akademik personel hakkında genel sekreter tarafından inceleme ya da soruşturma başlatılamayacaktır.²⁸

2457 sayılı Kanunda bölüm, anabilim, anasanat, bilim veya sanat dalı başkanlarının disiplin amirliğine ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu görevi yürütenlerin disiplin ya da ceza soruşturması açma gibi bir yetkileri bulunmamaktadır. Bu nedenle bölüm, anabilim, anasanat, bilim veya sanat dalı başkanlarının, uhdesinde bulunan personelle ilgili ceza ya da idari soruşturma açılması gerektiğinde, bu taleplerini en yakın disiplin amirine bildirmeleri gerekir. Böyle bir talebin varlığı halinde disiplin amirlerinin soruşturma açmaması söz konusu olmayıp talebin en kısa zamanda yerine getirilmesi gerekmektedir.²⁹ Disiplin amirlerinin yardımcılarını soruşturma açma yetkileri bulunmamaktadır. Kanun bu yetkiyi bizzat disiplin amirlerine vermiştir. Ancak disiplin amirlerinin izinli olması ve yerlerine vekâlet edilmesi durumunda vekâlet eden kişinin soruşturma açma yetkisinin olduğu konusunda şüphe bulunmamaktadır. Çünkü 2547 sayılı Kanunda vekillerin soruşturma açma yetkisi konusunda herhangi bir hüküm olmamasına karşın 4483 sayılı Kanunun 3/2. maddesindeki hüküm gereğince vekillerin böyle bir yetkisinin olduğu kabul edilmektedir.

²⁷ D. 1. D, 30.03.2016, E.2016/373, K.2016/410, (<https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/1d-2016-373.htm> 21.10.2024.)

²⁸ DUMAN, s. 167.

²⁹ MESCI/AYDIN, s. 33-34.

Ayrıca kamu yönetiminin ve idare hukukunun genel bir kuralı olarak vekil, asilin sahip olduğu bütün yetkilerine sahiptir.

C. Soruşturmanın Yürütülme Usulü

2547 sayılı Kanununun 53/c maddesine göre, yükseköğretim personeli hakkında yapılacak ceza soruşturması, “İlk Soruşturma” ve “Son Soruşturma” şeklinde iki aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamalar, Cumhuriyet savcıları tarafından yürütülen soruşturmalardaki “Hazırlık Aşamasına” karşılık gelmektedir.³⁰

1. İlk Soruşturma

a. Genel İlkeler

Yetkili makamın soruşturma ya da inceleme başlatabilmesi için 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nun 53. maddesinin (a) ve (c) bentleri birlikte değerlendirildiğinde, bir yükseköğretim personeli hakkında ilk soruşturma ya da inceleme başlatılabilmesi için personelin görevi nedeniyle ya da görevlerini yaptıkları sırada işledikleri iddia edilen bir suçun varlığı gereklidir. İlk soruşturma doğrudan doğruya başlatılabileceği gibi öncesinde inceleme yaptırılarak incelemenin sonucuna göre de başlatılabilir. Burada takdir tamamen yetkili makama aittir. 2547 sayılı Kanununun 1981 yılında çıkarılan ilk halinde yer almayan “İnceleme” aşaması 2016 yılında 6764 sayılı Kanununun 26. maddesiyle kanuna eklenmiştir. İnceleme aşamasının kanunda yer almadığı 2016 değişikliği öncesinde ise, 2547 sayılı Kanununun 53/c-8 maddesi gereğince 4483 sayılı Kanununun 4. maddesi kapsamında inceleme yaptırılmaktaydı.³¹ 2016 yılında çıkarılan 6764 sayılı Kanununun 26. maddesi ile Yükseköğretim Kanununa eklenen diğer bir düzenleme ise, somut ve inandırıcı nitelikte bilgi ve belgeye dayanmayan, soyut nitelikte, kısa bir inceleme ile suç işlenmediği açıkça anlaşılan ihbar ve şikayetlerin işleme konulmaması uygulaması olmuştur.

b. İlk Soruşturmada Süreler

³⁰ PINAR, İbrahim: 4483 Sayılı Kanun’a Göre Memurlar ve Diğer Kamu Görevlileri Hakkında Ceza Soruşturması, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 159.

³¹ ÖZTÜRK, İlhami/SÜMER, Arif Emre: “Yükseköğretim Personeli Hakkındaki Şikayetler Üzerine Verilen Ceza Soruşturması Açılmaması Kararlarının Hukuki Niteliği ve Yargısal Denetimi”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 50, 2022, s. 287-288.

Soruşturma izninin ne kadarlık bir süre içerisinde verileceği konusunda 2547 sayılı Kanunda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu durumda 4483 sayılı Kanuna bakılması gerekir. 4483 sayılı Kanunun 7. maddesinde soruşturma izinlerinin ön inceleme dahil en fazla 30 gün içinde verilebileceği, zorunlu hallerde ise 30 güne ilaveten 15 günlük bir ek sürenin kullanılabilmesi öngörülmüştür. Soruşturma izni verilmesine ilişkin bu süreler, yetkili makamlarca suçun öğrenildiği ya da öğrenildiğinin kabul edildiği tarih itibarıyla başlar.³² Yetkili makamlar, kamu personelin görevini kötüye kullandığı, suiistimal ettiği ya da suç unsuru içeren bir eylemde bulunduğu bilgisini, şikâyet veya ihbarla ya da rutin denetimler sırasında öğrenebilirler.

Benzer şekilde 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununda ceza soruşturmalarının ne kadar sürede tamamlanacağına ilişkin de bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak mezkûr Kanunun 53/A-1 fıkrasının (I) bendinde disiplin soruşturmalarının, görevlendirmenin soruşturmacıya tebliğinden itibaren en geç 2 ay içinde tamamlanacağı hüküm altına alınmıştır. Soruşturmanın bu süre içerisinde tamamlanmasının mümkün olmaması halinde soruşturmacının gerekçeli olarak ek süre talebinde bulunabilir. Ceza soruşturması ve disiplin soruşturmasının farklı şeyler olmasına karşın disiplin soruşturmaları için öngörülen 2 aylık süre, teamülde ceza soruşturmalarında da kullanılmaktadır. Ceza soruşturması için 2547 sayılı Kanunda disiplin cezası için öngörülen bu sürenin değil de 4483 sayılı Kanundaki sürelerin uygulanması gerektiğini ileri süren akademisyenler de bulunmaktadır.³³ Bu akademisyenlerin aksine teamüldeki uygulamanın daha doğru bir yaklaşım olduğu düşünülmektedir.

c. Soruşturmacının Niteliği

İlk Soruşturma, bizzat yetkili makam tarafından yapılabileceği gibi yetkili makam tarafından görevlendirilen bir ya da birden fazla soruşturmacı tarafından da yapılabilir.³⁴ Ancak soruşturma açmaya yetkili merciin tarafsızlığının ve soruşturmanın adilliğinin tartışma konusu olmaması için soruşturma açmaya yetkili merci ile

³² 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun: RGT. 04.12.1999, RGS. 23896, md. 7.

³³ MESCI/AYDIN, s. 49.

³⁴ 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu: RGT. 06.11.1981, RGS. 17506, md. 53/c-1.

soruşturmacının ya da ceza vermeye yetkili merciin aynı kişi olmamasına özen gösterilmelidir. Soruşturma açmaya yetkili merciin son soruşturma kurulunda yer almasının söz konusu olduğu durumlarda ise farklı bir kişinin soruşturmacı olarak görevlendirilmesi zorunlu hale gelmektedir.³⁵ Çünkü hakkında soruşturma açılan kamu personeli ve diğer personelin adalete ve hakkaniyete olan güveninin sarsılmaması için soruşturmacının da tarafsız ve objektif olması kadar insanların kafasında soruşturmacının tarafsızlığına ve objektifliğine ilişkin en küçük bir şüphenin olmaması da önem arz etmektedir.

Soruşturmacı ya da soruşturmacıların tarafsızlığı ve objektifliğinin nasıl sağlanacağı konusunda 2547 sayılı Kanun ve 4483 sayılı Kanunda açık bir düzenleme bulunmamasıyla birlikte 5271 sayılı CMK'nın 22. maddesinde düzenlenen hâkimin davaya bakamayacağı hallerin kıyasen uygulanması gerekir. Çünkü soruşturmalarda uyulması gereken yöntem, esas olarak 2547 sayılı Kanunun uygulanması, 2547 sayılı Kanunda hüküm bulunmaması halinde 4483 sayılı Kanun'un uygulanması, 4483 sayılı Kanunda hüküm bulunmaması halinde ise, 5271 sayılı CMK'da öngörülen usullere göre işlem yapılması şeklindedir. Bu çerçevede soruşturma yapmak üzere görevlendirilecek kişi/kişilerin konu ve olayla ilgisinin bulunmamasının, soruşturma konusu iş ve işlemlerden zarar görmüş olmamasının, sanık ya da olayın mağdurlarıyla kan veya kayın hısımlığının olmamasının, hakkında soruşturma yürütülen kamu personeli ile halef-selef ilişkisinin bulunmamasının ve daha önce soruşturduğu kişinin maiyetinde görev yapmamasının, tarafsızlık ve objektifliğin sağlanması açısından zorunlu olduğu söylenebilir.³⁶

2547 sayılı Kanunda 53/c-1 maddesinde yer alan "Öğretim elemanlarından soruşturmacı tayin edilmesi halinde, bunların, hakkında soruşturma yapılacak öğretim elemanının akademik unvanına veya daha üst akademik unvana sahip olmaları şarttır" düzenlemesiyle bir soruşturmacıda olması gereken asgari şartlar belirlenmiştir. 2547 sayılı Kanunun 53/A-1 maddesine 2016 yılında yapılan bir ekle "Soruşturmacının görev ve unvanı, soruşturulanın görev ve unvanının

³⁵ MESCİ/AYDIN, s. 36.

³⁶ GÖKÇAN/ARTUÇ, s. 701.

üstünde veya onunla aynı düzeyde olmalıdır” hükmü eklenmiştir.³⁷ Bu ilaveyle birlikte soruşturmacının sadece akademik unvan değil, aynı görev bakımından da soruşturulan akademik personelin üst ya da eşiti olması zorunluluğu getirilmiştir. Böylece, örneğin bir dekan hakkında yürütülecek bir soruşturmada soruşturmacının akademik unvan olarak profesör olmasının yanında görev olarak da minimum dekan olması zorunluluğu getirilmiştir. Diğer bir ifadeyle bir dekan hakkında açılacak bir soruşturma bizzat rektör tarafından yürütülmeyecekse soruşturmacının dekan ya da rektör yardımcıları arasından görevlendirilmesi zorunludur.

Soruşturmacıda olması gereken görev ve unvan şartı, sadece akademik personel açısından değil idari personel için de zorunludur.³⁸ Ayrıca kural olarak soruşturmacılar, soruşturmaya izin vermeye yetkili merciin bulunduğu kamu kurum veya kuruluşunun içerisinde belirlenmelidir. Ancak istisnai olarak yetkili merci, başka bir kurum veya kuruluştan soruşturmacı görevlendirilmesini isteyebilir. Soruşturmacı görevlendirmesi talep edilen ilgili kurum bu talebe olumlu cevap vermek zorunda değildir. 4483 sayılı Kanunda yer alan soruşturmacının kurum içinden belirleneceği düzenlenmesine karşın, 2547 sayılı Kanunda buna ilişkin açık bir hüküm bulunmamaktadır. Bununla birlikte 2547 sayılı Kanunda soruşturmacının hakkında soruşturma yürütülen akademik personelle akademik unvan eşitliği ve üstünlüğünün bulunması şartı, soruşturmacının kurum dışından görevlendirilmesini pratikte mümkün kılmamaktadır. Ayrıca 2547 sayılı Kanunun 53/A-1-c maddesindeki “Disiplin amiri soruşturmayı kendisi yapabileceği gibi soruşturmayı yapmak üzere birim içerisinde soruşturmacı veya komisyon görevlendirebilir. Ancak zorunlu hallerde rektörlük aracılığıyla diğer birimlerden soruşturmacı talep edilebilir” hükmü göz önüne alındığında kurum içinde yürütülen disiplin soruşturmalarında öncelikle ilgili birim içerisinde, zorunlu hallerde yükseköğretim kurumunun diğer

³⁷ 6764 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun: RGT. 09.12.2016, RGS. 29913, md. 27.

³⁸ 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun: RGT. 04.12.1999, RGS. 23896, md. 5/3.

birimlerinden soruşturmacı görevlendirilmesi yönteminin benimsendiği görülmektedir.³⁹

d. Soruşturmacının Yetki ve Sorumlulukları

4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun 6. maddesinde soruşturmacının bakanlık müfettişleri ile kendilerini görevlendiren merciin bütün yetkilerine sahip oldukları belirtilmektedir. 5271 sayılı CMK'da ise, inceleme yapacak görevli veya soruşturmacının delil toplayabileceği, savunma alabileceği, tanık dinleyebileceği, görevden uzaklaştırma kararı verebileceği ya da verilmesini talep edebileceği, bilirkişi görevlendirebileceği, keşif yapabileceği veya yaptırabileceği, suç belge ve aletlerine el koyabileceği düzenlenmiştir. Ancak zorla getirtme, arama yapılması, muayene ve otopsi yapılması konularında soruşturmacının doğrudan bir yetkisi bulunmamaktadır. İhtiyaç duyulması halinde soruşturmacının bu türden bir faaliyetleri hâkim kararı ya da Cumhuriyet Başsavcılığı aracılığı ile yapması gerekmektedir.⁴⁰

Soruşturmacıların yetkisine ilişkin diğer bir düzenleme, "Yükseköğretim Denetleme Kurulu Teşkilat, Görev ve Çalışma Usulleri Yönetmeliği" ile yapılmıştır. Söz konusu yönetmeliğin 24. maddesinde soruşturmacıların, sorgu Hâkimi yetkisine sahip oldukları, 2547 sayılı Kanun, 4483 sayılı Kanun ve 5271 sayılı CMK hükümleri ile kendilerine verilen soruşturma onayı çerçevesinde faaliyette bulunacakları belirtilmektedir. Söz konusu yönetmeliğin 24. maddesinin devamında soruşturmacının gerekli gördüğü her türlü bilgi ve belgeyi isteyebileceği, bunları görebileceği, bunların örneklerini ya da somut bir delil niteliğindeyse aslını alabileceği, birimlerin kasa, ambar, depo ve demirbaşlarını sayabileceği, inceleyebileceği, gerekirse mühür altına alabileceği ve tüm bu süreçlerde ihtiyaç duyduğu her türlü yardımı ilgili kuruluşlardan isteyebileceği hüküm altına alınmıştır.

Danıştay 1. Dairesinin 2005 yılında vermiş olduğu bir kararda da soruşturmacının görev ve yetkilerinin neler olduğu sayılmıştır. Bu karara göre, soruşturmacının, "...öncelikle suç konusu eylemleri ve bu eylemlerde illiyet bağı bulunan şüphelileri isim ve unvanlarıyla belirlemesi, şüphelilerin savunması ile tanıkların ifadesini alması,

³⁹ MESCİ/AYDIN, s. 37-38.

⁴⁰ SALİHOĞLU/DEMİRKOL, s. 53-64.

suçlarla ilgili lehte ve aleyhte tüm delilleri toplaması, gerekirse bilirkişi incelemesi, kriminolojik ve benzeri incelemeleri yaptırması ve buna ilişkin belgeleri sırasıyla fezlekeye eklemesi, tüm bilgi ve belgeleri değerlendirmesi ve sonuçta şüpheli/şüpheliler hakkında lüzum-u muhakeme veya men-i muhakemeleri yönünde kanaatini belirterek düzenleyeceği fezlekeyi soruşturma emri veren makama teslim etmesi gerekmektedir.”⁴¹ Ayrıca Danıştay 1. Dairesinin 2021 yılında vermiş olduğu bir başka kararda ise “...şikayetçiye iddialarla ilgili bilgi, belge veya tanığı olup olmadığı hususlarının...” sorulması gerektiği belirtilmektedir.⁴²

e. İlk Soruşturmada Uyulması Gereken Kurallar

Ceza soruşturmasının birinci aşaması olan İlk Soruşturmada, soruşturmacının yetkilerini kullanarak soruşturmayı yürütmesi, bu çerçevede şüphelilerin kimlik bilgilerini, görev unvanlarını, isnat edilen suçların ne olduğunu, şüphelinin, muhbir ile şikâyetçilerin⁴³ ve varsa tanıkların ifadeleriyle tespit etmesi gerekmektedir. Ayrıca soruşturmacının şüphelinin lehine ve aleyhine olan tüm delilleri toplaması beklenmektedir.⁴⁴ İfade alma işleminin 5271 sayılı CMK’ya göre yapılması gerekmektedir. CMK’da hakkında soruşturma yürütülenler “şüpheli” olarak adlandırıldığı için soruşturma sırasında bu kişiler için “şüpheli” teriminin kullanılmasına dikkat edilmelidir. Ayrıca ifade sırasında Kanununun 148. maddesinde yer alan yasak usullere de başvurulmamalı, hakkında soruşturma yürütülen personelin haklarını korumak ve adil bir soruşturma yapılmasını sağlamak amacıyla savunma hakkının tam ve eksiksiz olarak kullanımı sağlanmalıdır.

Soruşturmacı, şüpheli/şüphelilerin ifadesini alırken “şüphelinin kimliğini tespit etmek, şüpheliye isnat edilen suçu anlatmak, susma ve müdafî seçme hakkının bulunduğunu, müdafinin hukuki yardımından yararlanabileceğini, müdafinin ifade sırasında hazır bulunabileceğini bildirmek” ile yükümlüdür. Bunlara ek olarak soruşturmacının,

⁴¹ D. 1. D, 12.10.2023, E. 2023/1441, K. 2023/1432, (<https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/1d-2023-1441.htm> 21.10.2024.)

⁴² D. 1. D, 04.03.2021, E. 2021/360, K. 2021/361 (<https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/1d-2021-360.htm> 21.01.2024.)

⁴³ DUMAN, s. 78-79.

⁴⁴ PINAR, s. 158-159.

şüphelinin şüpheden kurtulması için somut delillerin toplanmasını talep edebileceğini ve tanık dinletebileceğini hatırlatması, aleyhine olan şüphe nedenlerini ortadan kaldırmak ve lehine olan durumları ileri sürmesi gerekli imkanı tanınması, ifadelerin bir tutanağa bağlanması, ifade tutanağında ifade işleminin yapıldığı yer ve tarihe, ifade sırasında hazır bulunanların isim ve sıfatlarına, ifadesi alınan kişinin açık kimliğine, tutanağın ifade veren ile varsa müdafisi tarafından okunup imzalandığına, imzadan çekinmesi durumunda bunun nedenine yer vermesi beklenmektedir.⁴⁵

Tanıkların ifadesinin alınmasında da 5271 sayılı CMK hükümleri uygulanır. Bu çerçevede tanıklar, ifade vermeye davet edilir. Davet, çağrı kâğıdı, telefon, telgraf, faks ve e-posta gibi araçlar kullanılarak yapılabilir. Bu davete icabet etmeyen tanıklar, Cumhuriyet Başsavcılığı aracılığıyla zorla getirilebilir. Tanık ifadesine geçilmeden önce tanığa, “gerçeği söylemesinin önemi, gerçeği söylememesi halinde yalan tanıklıktan dolayı cezalandırılacağı, doğruyu söylemesi hususunda yemin ettirileceği ile CMK md. 45/1’deki durumların varlığı halinde tanıklık yapmaktan çekilebileceği” bildirilir. Tanıklara yemin ettirilmesi zorunludur. Ancak 15 yaşını doldurmamış olan ve ayırt etme gücüne sahip olmayan tanıklar ile şüpheli, sanık veya hükümlü olanlara yemin ettirilmez. Tanık ifadeleri toplu olarak alınmaz, ayrı ayrı alınması gerekir.⁴⁶

f. İlk Soruşturmada Verilebilecek Kararlar

Soruşturmanın sürecinin ardından soruşturmacı, soruşturma sırasında elde ettiği bütün bilgi, belge ve delilleri göz önünde bulundurarak, ortada bir suç olup olmadığı, varsa suçun niteliği, suç ile şüpheli arşında bir illiyet bağının bulunup bulunmadığı konularında tek tek değerlendirme yaparak gerekçeli olarak şüphelinin yargılanmasına gerek olup olmadığı yönündeki kanaatini içeren bir rapor (fezleke) düzenler. Yargılama yapılması yönünde bir kanaat belirtilmesi durumunda şüpheliye uygulanacak kanun maddeleri de belirtilmelidir. Ayrıca raporda suçun öğrenilme şekline, soruşturmanın başlama ve bitiş tarihlerine, şüphelinin kimlik bilgilerine, görev unvanına ve ifadesine, tanıkların kimlik bilgilerine, görev unvanlarına ve ifadelerine, bilirkişiye

⁴⁵ 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, RGT. 17.12.2004, RGS. 25673, md. 147.

⁴⁶ 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu: RGT. 17.12.2004, RGS. 25673, md. 43-50.

başvurulmuşsa bilirkişinin kimlik bilgilerine, soruşturmanın atamaya yetkili amir tarafından değil de onu görevlendirdiği bir soruşturmacı tarafından yürütülmesi durumunda, soruşturmacının görevlendirilme yazısının tarih ve sayısı ile görevlendirmeyi yapan makam bilgilerine yer vermek gibi şekil şartlarına da uyulması gerekir. Soruşturma sürecinde yapılan bütün işlemlere ait bilgi, belge ve deliller bir dizi pusulasıyla birlikte soruşturma raporuna eklenerek rapor, soruşturmacıyı görevlendiren makama sunulur.⁴⁷ Raporu alan merci, karar verilmek üzere dosyayı Yetkili Kurula⁴⁸ iletir.⁴⁹ İlk soruşturma yapılmışsa yetkili amir, soruşturma raporunu yetkili kurula iletmekle yükümlüdür. İletmeme gibi bir yetkisi ya da takdir hakkı bulunmamaktadır. Ancak pratikte yetkili kurula göndermeme gibi uygulamaların olduğu da görülmektedir.⁵⁰

Yetkili kurula iletilen soruşturma raporunda soruşturmacının “Lüzum-u Muhakeme (son soruşturmanın açılması)” ya da “Men-i Muhakeme (son soruşturmanın açılmaması)” yönündeki kanaati gerekçeleriyle açıklanır ve bu kanaatinin oluşmasına dayanak gösterilen bilgi, belge ve deliller ayrıntılı olarak belirtilir.⁵¹ Soruşturmacının kanaati, ceza verilip verilmemesi ya da yargılama yapılıp yapılmaması hususunda tek başına yeterli değildir. Bu konuda takdir Yetkili Kurullara aittir. Yetkili Kurullar, soruşturmacının kanaati yönünde ya da aksi yönde karar verebilirler. Yetkili kurullar, üye tam sayısı ile toplanırlar ve salt çoğunlukla karar verirler. 2547 sayılı Kanununun 53/c-4 maddesi gereğince yetkili kurullarca verilecek men-i muhakeme kararları resen, lüzum-u

⁴⁷ **Yükseköğretim Denetleme Kurulu Teşkilât ve Çalışma Usulleri Yönetmeliği:** RGT. 03.08.1982, RGS. 17771, md. 28.

⁴⁸ Yetkili makamın hangi merciler olduğu ve yetkili kurulların kimlerden oluştuğu 2547 sayılı Kanununun 53. maddesinin a ve c fıkrasında düzenlenmektedir.

⁴⁹ **GÜRGEN**, Lütfi: “2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu’nda Görevi Kötüye Kullanma Suçunun Soruşturma Usulü”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, C. 6, S. 11, 2018, s. 159-160.

⁵⁰ **MESCİ/AYDIN**, s. 51-52.

⁵¹ **D. 1. D.** 08.12.2005, E. 2005/1113, K. 2005/1641 (<https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/1d-2005-1113.htm> 21.10.2024.)

muhakeme kararları ise itirazen Danıştay'daki ilgili kurullar⁵² tarafından incelenmektedir. Danıştay tarafından yetkili kurul tarafından verilmiş olan kararın onanması halinde karar kesinleşir. Kesinleşen Lüzum-u Muhakeme kararları iddianame niteliğindedir.⁵³

Soruşturma süreciyle ilgili önemli diğer bir husus ise, hakkında soruşturma yürütülen yükseköğretim personelinin tedbir amaçlı olarak görevden uzaklaştırılmasıdır. Görevden uzaklaştırma kararı, soruşturmanın sağlık bire şekilde yürütülmesini ve delillerin karartılmasını önlemek amacıyla verilen tedbir nitelikli bir karardır. Görevden uzaklaştırma kararının hangi şartlarda ve nasıl verilebileceğine 2547 sayılı Kanunun 53/B-1 maddesinde düzenlenmiştir. Buradaki düzenlemeye göre, "...Görevden uzaklaştırma tedbiri disiplin veya ceza soruşturmasının herhangi bir safhasında üç ay süreyle alınabilir. Soruşturmayı yürütenler görevden uzaklaştırmayı teklif edebilirler. Bu sürenin bitiminde tedbir kararının alınmasına ilişkin sebeplerin devam etmesi halinde tedbir her defasında üç ay uzatılabilir". Kanun maddesinin devamında ise, "Görevden uzaklaştırmaya, yükseköğretim üst kuruluş başkanları ile devlet yükseköğretim kurumlarında atamaya yetkili amirler, vakıf yükseköğretim kurumlarında ise rektörler ve bağımsız vakıf meslek yüksekokullarında müdürler yetkilidir. Rektörlerin, bağımsız meslek yüksekokulu müdürlerinin ve dekanların görevden uzaklaştırması kararı disiplin amirinin teklifi üzerine Yükseköğretim Genel Kurulu tarafından verilir. Görevden uzaklaştırma kararları atamaya yetkili amirlere bildirilir..." hükümleri yer almaktadır.⁵⁴

Profesörler hakkında görevden uzaklaştırma kararı alma usulü, diğer yükseköğretim personelinden farklıdır. 2547 sayılı Kanunun 13. maddesine göre profesörler, rektörler tarafından atanırlar. Dolayısıyla profesörler açısından atamaya yetkili amir rektördür. Bu durumda yasa hükmüne göre, profesörlerle ilgili görevden uzaklaştırma kararlarının rektörlerce verilmesi gerekir. Uygulamada da bu kararlar rektörler

⁵² Bu incelemeyi yapma görevi; soruşturulan kişinin Yükseköğretim Kurulu ve Yükseköğretim Denetleme Kurulu Başkan ve üyeleri olması hâlinde Danıştay'ın İdari İşler Kurulu'na, diğer kimseler bakımından ise Danıştay Birinci Dairesine aittir.

⁵³ TOROSLU, Nevzat/FEYZİOĞLU, Metin: Ceza Muhakemesi Hukuku, Savaş Yayınevi, Ankara, 2018, s. 41.

⁵⁴ 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, md. 53/B.

tarafından verilmektedir. Buraya kadar bahsedilen usul diğer yükseköğretim personeliyle aynıdır. Profesörlerin görevden uzaklaştırılması ile ilgili farklılık, Yükseköğretim Denetleme Kurulu Teşkilât ve Çalışma Usulleri Yönetmeliği ile getirilmiştir. Yönetmeliğin 25. maddesinde profesörler hakkında rektörler tarafından verilecek görevden uzaklaştırma kararlarının Yükseköğretim Başkanlığından onaylanması gerektiği belirtilmiştir. Böylece diğer yükseköğretim personelinin farklı olarak profesörler için bir onay mekanizması oluşturulmuştur.⁵⁵

Görevden uzaklaştırma kararı vermeye bazı istisnai durumlarda doğrudan Soruşturmacı da yetkilidir. Yükseköğretim Denetleme Kurulu Teşkilât ve Çalışma Usulleri Yönetmeliği'nin 25. maddesine göre, "...kasasını, veznesini, ambar ve deposunu saydırmaktan, para ve para hükmündeki değerli evrakı, ayniyatı, bunların hesap ve defterlerini göstermekten, sorulara cevap vermekten kaçınanlar, irtikap, rüşvet veya zimmeti tespit edilen veya görevlerini önemli şekilde kötüye kullandıkları görülenler, evrakta tahrifat ve sahtecilik yapanlar ile soruşturma konusu ağır hapsi gerekenler..." hakkında doğrudan soruşturmacı tarafından görevden uzaklaştırma kararı verilebilir. Soruşturmacı, yukarıda sayılan istisnai durumlar dışında doğrudan görevden uzaklaştırma kararı veremez, ancak yetkili merciden talep edebilir. Görevden uzaklaştırmaya soruşturmacı karar vermiş olsa bile görev başlatma kararı, atamaya yetkili amir tarafından verilir. Soruşturmacının göreve başlatma kararı verme yetkisi bulunmamaktadır.⁵⁶

Görevden uzaklaştırma kararından sonra en geç 10 iş günü içinde soruşturmaya başlanması gerekmektedir. Süresi için soruşturmaya başlanmaması, keyfi olarak kin veya garezle işten el çektirilmesine karar verilmesi durumunda bu karar verenlerin hukuki, cezai ve mali sorumlulukları bulunmaktadır. En çok 3 aylık süre için verilebilen görevden uzaklaştırma kararı, gerek görülmesi halinde 3'er aylık süreler şeklinde uzatılabilir. Bu tedbire ihtiyaç kalıp kalmadığı her 3 ayda bir atamaya yetkili amir tarafından incelenir. Bu tedbire ihtiyaç kalmaması

⁵⁵ MESCI/AYDIN, s. 47.

⁵⁶ Yükseköğretim Denetleme Kurulu Teşkilât ve Çalışma Usulleri Yönetmeliği, md. 25

durumunda görevden uzaklaştırma kararı her zaman için atamaya yetkili amir tarafından kaldırılabilir. Soruşturma sonucunda memuriyetten çıkarma dışında bir ceza verilenler, beraatine karar verilenler, genel aften yararlananlar ya da memuriyetine engel olmayacak bir ceza alanlar derhal göreve iade edilirler.⁵⁷

2. Son Soruşturma

2547 sayılı Kanununun 53. maddesinde düzenlenmiş olan ceza soruşturmasının ikinci aşaması Son Soruşturma aşamasıdır. Bu aşamaya geçilip geçilmeyeceğine, diğer bir deyişle hakkında soruşturma yürütülen şüpheli hakkında kamu davası açılıp açılmayacağına, yetkili kurul tarafından karar verilmektedir.

a. Yetkili Kurul Kararı

Şüphelinin görevine ve tabi olduğu kanuna göre yetkili kurul farklılık göstermektedir. “Yükseköğretim Kurulu Başkan ve üyeleri ile Yükseköğretim Denetleme Kurulu Başkan ve üyeleri hakkında Danıştay’ın 1. Dairesi;⁵⁸ devlet ve vakıf yükseköğretim kurumu rektörleri, rektör yardımcıları ile üst kuruluş genel sekreterleri hakkında, Yükseköğretim Kurulu üyelerinden teşkil edilecek üç kişilik kurul; üniversite, fakülte, enstitü ve yüksekokul yönetim kurulu üyeleri, fakülte dekanları ve dekan yardımcısı, enstitü ve yüksekokul müdürleri ve yardımcısı ile üniversite genel sekreterleri hakkında, rektörün başkanlığında rektörce görevlendirilen rektör yardımcılarında oluşacak üç kişilik kurul; öğretim elemanları, fakülte, enstitü ve yüksekokul sekreterleri hakkında üniversite yönetim kurulu üyeleri arasından oluşturulacak üç kişilik kurul; 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tabi memurlar hakkında, mahal itibarıyla yetkili il idare kurulu” yetkili kurul olarak karar verir.⁵⁹

Yukarıda açıklamaya çalıştığımız usullere göre belirlenen Yetkili Kurul, kendisine gönderilen soruşturma raporunu ve ekindeki dosyayı inceler. Herhangi bir eksiklik tespit etmesi durumunda eksikliğin giderilmesi için dosyayı soruşturmayı yürüten kuruma geri göndererek

⁵⁷ 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, md. 53/B.

⁵⁸ Kanun maddesinde 2. Daire olarak belirtilmiş olmakla birlikte, 2. Dairenin bu görevi 02.06.2004 tarihli ve 5183 sayılı Danıştay Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un 12. maddesi gereğince 1. Daireye verilmiştir.

⁵⁹ 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, md. 53/c-2.

eksikliğin giderilmesini talep eder. Eksiklik tespit edilmemişse ya da geri gönderme kararı sonrasında eksiklik giderilerek dosya yetkili kurula tekrar gönderilmişse Kurul, tarih ve sayı vererek bir karar alacak⁶⁰ ve bu kararı bir tutanağa bağlayacaktır. 2547 sayılı Kanununun 53. maddesine göre Yetkili Kurul, yargılama yapılmasının gerektiğine ilişkin “Lüzum-u Muhakeme” kararı ya da yargılama yapılmasına ihtiyaç olmadığına ilişkin “Men-i Muhakeme” kararı verebilir. Yetkili kurul, bu iki karar dışında başka bir karar alamaz.⁶¹ Kurul üyeleri vermiş oldukları bu kararlardan ve kanaatlerinden dolayı sorumlu tutulamazlar.⁶² Ancak bu sınırsız sorumsuzluk değildir. Kurul kararını “oy çokluğu” ya da “oy birliği” ile alabilir. Kurul üyeleri çekimser oy kullanamazlar. Kurul üye tam sayısı ile toplanır, asıl üyelerin yasa gereğince ya da mazeretleri nedeniyle katılamaması durumunda yedek üyelerle üye tam sayısı sağlanır. Kararlar salt çoğunluk ile alınır.⁶³ Oy çokluğu ile alınmış kararlarda alınankarara katılmayan üyenin muhalefet şerhine de kararda yer verilmesi gerekir.⁶⁴

Yetkili kurul, “soruşturma konusu eylemin disiplin soruşturmasını gerektirmesi, ceza kanunlarına göre suç teşkil etmemesi, idari yargı kapsamında olması, daha önceden aynı konuda kesinleşmiş bir karar olması, şüphelinin kendisine isnat edilen fiili gerçekleştirdiğinin sübuta ermemesi” durumunda men-i muhakeme (kovuşturmaya yer olmadığı) kararı vermesi gerekir. CMK 172/2 maddesi gereğince men-i muhakeme, diğer bir ifadeyle kovuşturma yer olmadığı kararı verildikten sonra yeni bir delil ortaya çıkmadıkça, aynı fiilden dolayı kamu davası açılmamaktadır.⁶⁵

Yetkili kurul, soruşturma sürecinde şüpheli hakkında toplanan bilgi, belge ve delillerin suçun işlendiği konusunda yeterli şüphe

⁶⁰ D. 1. D, 16.09.2008, E.2008/1037, K.2008/861, (<https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/1d-2008-1037.htm> 21.10.2024.)

⁶¹ D. 1. D, 04.02.2005, E. 2004/663, K. 2005/119, (<https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/1d-2004-663.htm> 21.10.2024.)

⁶² D. 1. D, 11.12.2007, E. 2007/1357, K. 2007/1507 (<https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/1d-2007-1357.htm> 21.10.2024.)

⁶³ 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, md. 61.

⁶⁴ DİDDK, 16.04.2009, E. 2006/69, K. 2009/1089 (<https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/iddgk-2006-69.htm> 21.10.2024.)

⁶⁵ GÖKÇAN/ARTUÇ, s. 706.

oluşturduğu kanaatine varırsa kamu davası açılmasına, diğer bir ifadeyle Lüzum-u Muhakemeye karar vermelidir.⁶⁶ Son soruşturma aşamasında yetkili kurullarca verilen ve kesinleşen Lüzum-u Muhakeme kararları “iddianame” niteliğinde olduğundan, bir iddianamede olması gereken bütün unsurlar kararda yer almalıdır. Bu nedenle yetkili kurul kararlarının büyük titizlikle ve konunun uzmanları tarafından hazırlanması gerekir. Ancak uygulamada çoğunlukla konunun uzmanı kişi ya da kurullarca (Danıştay hariç) hazırlanmamaktadır. Bu durum hem soruşturmacı hem yetkili kurul üyeleri hem de şüpheliler açısından sorun yaratmaktadır.⁶⁷

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile 4483 sayılı Kanunda dava zamanaşımı sürelerine ilişkin bir hüküm bulunmadığı için yetkili kurul tarafından son soruşturmada verilecek kararlarda göz önünde bulundurulması gereken zamanaşımı süreleri konusunda bir belirsizlik söz konusudur. Bu belirsizlik, 5237 sayılı CMK’da yer alan zamanaşımı sürelerine ilişkin düzenleme ile aşılabilmektedir.⁶⁸ Benzer şekilde iddianame niteliğinde olan yetkili kurul kararlarında yer alması gereken hususların⁶⁹ tespitinde de 2547 sayılı Kanun ve 4483 sayılı Kanunda hüküm bulunmaması nedeniyle 5271 sayılı CMK’nın uygulanması gerekir.⁷⁰ Örneğin; CMK 172/1 maddesi gereğince yetkili kurul

⁶⁶ PINAR, s. 160.

⁶⁷ MESCİ/AYDIN, s. 81-82.

⁶⁸ MESCİ/AYDIN, s. 61.

⁶⁹ 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, md. 170; “Şüphelinin kimliği; müdafî, maktul, mağdur veya suçtan zarar görenin kimliği; mağdurun veya suçtan zarar görenin vekili veya kanunî temsilcisi; açıklanmasında sakınca bulunmaması halinde ihbarda bulunan kişinin kimliği; şikâyette bulunan kişinin kimliği; şikâyetin yapıldığı tarih; yüklenen suç ve uygulanması gereken kanun maddeleri; yüklenen suçun işlendiği yer, tarih ve zaman dilimi; suçun delilleri; şüphelinin tutuklu olup olmadığı, tutuklanmış ise, gözaltına alma ve tutuklama tarihleri ile bunların süreleri” gösterilir. Ayrıca iddianamede, “yüklenen suçu oluşturan olaylar, mevcut delillerle ilişkilendirilerek açıklanır; yüklenen suçu oluşturan olaylar ve suçun delilleriyle ilgisi bulunmayan bilgilere yer verilmez; iddianamenin sonuç kısmında, şüphelinin sadece aleyhine olan hususlar değil, lehine olan hususlar da ileri sürülür; iddianamenin sonuç kısmında, işlenen suç dolayısıyla ilgili kanunda öngörülen ceza ve güvenlik tedbirlerinden hangilerine hükmedilmesinin istendiği, suçun tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, ilgili tüzel kişi hakkında uygulanabilecek olan güvenlik tedbiri” açıkça belirtilmelidir.

⁷⁰ DUMAN, s. 84.

kararlarında itiraz hakkı, süresi ve itiraz merciinin gösterilmesi zorunludur. Nitekim Türkiye'nin en üst hukuk normu olan 1982 Anayasasının 40. maddesi 2. fıkrasında da benzer bir şekilde "Devlet işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır" hükmüne yer verilmiştir.

Kurul tarafından verilen kararlar, 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre ilgililere (cumhuriyet başsavcılığı, şikayetçi ve şüpheli) tebliğ edilir. Tebligat, itiraz ve dava açma süresinin tespitinde önemli olduğundan bu konuda azami özenin gösterilmesi gerekmektedir. 2547 sayılı Kanunda tebligat ilişkin hüküm bulunmadığından 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre tebligat yapılmalıdır. Aksi halde kişilerin itiraz etme ve dava açma hakları elinden alınmış sayılacağı için bu durum usul eksikliği sayılarak verilen kararlar mahkemelerce iptal edilmektedir.⁷¹ Kurul kararı, ayrıca, hakkında soruşturma yürütülenin özlük dosyasına konulması ve gerekli işlemlerin yapılması için görev yaptığı daire amirine, kendiliğinden veya itiraz üzerine incelenmek üzere Danıştay'ın ilgili dairesine gönderilir.⁷² Lüzumu muhakeme kararlarına itirazda bulunulmaz ya da bulunulmasına rağmen karar Danıştay tarafından onanırsa, kurul kararı kamu davası için ilgili mahkemeye gönderilir.⁷³

Kimi yazarlar, tahkik (soruşturma) sisteminin benimsendiği 2547 sayılı Kanunda 657 sayılı Kanuna tabi yükseköğretim personeli için kovuşturma diğer ifadeyle yargılama yapılıp yapılmayacağına karar verecek yetkili kurul olarak İl İdare Kurulu olarak belirlenmesinin 2547 sayılı Kanunun sistematığına uygun olmadığını belirterek bu uygulamaya karşı çıkmaktadır.⁷⁴ Ancak kanaatimize göre uygulama doğrudur, hatta eksiktir. Yükseköğretim kurumlarında görevli 657 sayılı DMK'ya tabi personel için 4483 sayılı Kanundaki usulün diğer kurumlardaki aynı kanuna tabi personele uygulandığı gibi uygulanması

⁷¹ D. 1. D, 20.10.2006, E. 2006/783, K. 2006/938 (<https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/1d-2006-783.htm> 21.10.2024.)

⁷² DUMAN, s. 84.

⁷³ MESCI/AYDIN, s. 66-67.

⁷⁴ MESCI/AYDIN, s. 58.

gerektiği düşünölmektedir. Bu durumda akademik personel ile 657 sayılı Kanuna tabi personel müstereken suç işlediklerinde ne olacak sorusu akla gelebilir. Bunun cevabı ise, tüm soruşturmalarda ve kovuşturmalarda uygulanan genel kuralın, astın üste tabi olduğu hukuki rejimin uygulanması olacaktır.⁷⁵ Diğer bir ifadeyle akademik personel ile memurlar müstereken soruşturulduğunda üst statüde yer alan akademik personelin tabi olacağı usul olan 2547 sayılı Kanuna göre işlem yapılacaktır. Bu önerimiz hangi kurumda çalışırsa çalışsın 657 sayılı Kanuna tabi personel arasındaki uygulama birliği sağlamak açısından gerekli olduğu düşünölmektedir.

b. Yetkili Kurul Kararlarına İtiraz Usulü

Yürütölen ceza soruşturması sonucunda yetkili kurul tarafından verilen men-i muhakeme ya da lüzum-u muhakeme kararlarına itiraz edilebilir. 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununda itirazın hangi mercie yapılacağı belirtilmemiş, ancak yapılan itirazı karara bağlayacak merci belirtilmiştir. Bu nedenle itirazların men-i muhakeme veya lüzum-u muhakeme kararını veren makama yapılması gerekmektedir. Ancak uygulamada karar vermeye yetkili kurullar verdikleri kararları tebliğ edilmek üzere dosyayı kendilerine tevdi eden mercilere göndermekte ve tebligat bu merciler tarafından yapılmaktadır. Bu nedenle de itirazlar kararı tebliğ eden mercilere yapılmakta, bu merciler ise kendilerine iletilen itirazlar yetkili kurullara göndermektedir. Ceza soruşturmasının son soruşturma aşamasında men-i muhakeme ya da lüzum-u muhakeme kararı veren yetkili kurul ile verilen bu karara karşı yapılan itirazı değerlendirecek merci farklıdır. Örneğin; men-i muhakeme ya da lüzum-u muhakeme kararı, Danıştay 1. Dairesi tarafından karar verilmiş ise, itiraz Danıştay İdari İşler Kurulunca; diğer kurullar tarafından verilmiş kararlar ise itiraz Danıştay 1. Dairesince karara bağlanacaktır.⁷⁶

2547 sayılı Kanunda itirazların hangi süreler içerisinde yapılacağı düzenlenmemiştir. Bu nedenle 4483 sayılı Kanunun 9. maddesinde kararın tebliğinden itibaren 10 gün olarak belirlenen itiraz sürelerinin uygulanması gerekir. Bu süre kesin olup sağlık raporu vb. mazeretler

⁷⁵ 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, md. 53/c-5.

⁷⁶ MESCI/AYDIN, s. 68.

süresi kesmemektedir.⁷⁷ 2547 sayılı Kanunda kimlerin itiraz edebileceği konusunda da bir netlik bulunmamaktadır. Buradaki belirsizlikler yargı kararlarıyla giderilmeye çalışılmaktadır. Danıştay, Cumhuriyet Başsavcılarının Lüzum-u Muhakeme veya Men-i Muhakeme kararlarına itiraz edemeyeceklerine;⁷⁸ şikayetçilerin ise, Men-i Muhakeme kararlarına itiraz edebileceğine karar vermiştir.⁷⁹ Ceza soruşturması sonunda verilen kararlara karşı itiraz dışında başka bir yargı yolu bulunmamaktadır. İtiraz üzerine verilen kararlar kesindir. Karar düzeltme ya da ikinci bir itiraz yolu öngörülmemiştir.⁸⁰ Ayrıca idari işlem niteliği taşımadığı ve yargı işlevinin bir parçası olduğu kabul edilen yetkili kurul kararlarına karşı idari bir başvuru yolu da bulunmamaktadır.⁸¹

⁷⁷ D. 2. D, 08.06.2001, E.2001/754, K.2001/1585
(<https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/2d-2001-754.htm> 21.10.2024.)

⁷⁸ D. 1. D, 28.06.2008, E.2008/746, K.2008/784
(<https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/1d-2008-746.htm> 21.10.2024.)

⁷⁹ D. 1. D, 16.09.2008, E.2008/617, K.2008/878,
(<https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/1d-2008-617.htm> 21.10.2024.)

⁸⁰ D. 1. D, 22.09.2005, E.2005/661, K.2005/1048
(<https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/1d-2005-661.htm> 21.10.2024.)

⁸¹ **DİDDGK**, 08.11.1985, E. 1985/126, K. 1985/109, (Danıştay Dergisi, S. 62-63, Y. 1986, s. 130-134. E.T. 27.09.2024 <https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/yayinlar/dergi/2021-02-24-02-31-6950435.pdf>);

DİDDK, 23.6.2006, E. 2006/871, K. 2006/759 (Danıştay Dergisi, S. 114, Y. 2007, s. 81-85. E.T. 27.09.2024 https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/yayinlar/dergi/20_05_2019_043018.pdf);

DİDDK, 22.11.2007, E. 2004/125, K. 2007/2320 (Danıştay Dergisi, S. 118, Y. 2008, s. 59-62. E.T. 27.09.2024 https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/yayinlar/dergi/20_05_2019_042915.pdf);

D. 5. D, 10.1.1991, E. 1990/4543, K. 1991/13 (Danıştay Dergisi, S. 82-83, Y. 1992, s. 442-443. E.T. 27.09.2024 <https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/yayinlar/dergi/2021-02-24-02-08-5783006.pdf>);

D. 10. D, 15.1.1992, E. 1991/3500, K. 1992/46 (Danıştay Dergisi, 86, 1993, s. 594. E.T. 27.09.2024 <https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/yayinlar/dergi/2021-02-24-02-36-2595547.pdf>);

D. 12. D, 14.4.2006, E. 2003/1018, K. 2006/1436 (Danıştay Dergisi, S.113, Y.2006, s.386-388. E.T. 27.09.2024 https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/yayinlar/dergi/20_05_2019_043031.pdf);

c. Yargılamaya Yetkili Mercii

Yükseköğretim personeli hakkında yürütülen ceza soruşturması sonucunda verilen Lüzum-u Muhakeme kararının itiraz edilmemesi ya da yapılan itirazın reddedilmesi nedeniyle kesinleşmesinin ardından yargılama süreci başlar. Yargılamada hangi mahkemelerin yetkili ve görevli olduğu de 2547 sayılı Kanunun 53/c-4 maddesinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemede, Yükseköğretim Kurulu ve Yükseköğretim Denetleme Kurulu Başkan ve üyelerinin yargılanması Yargıtay ilgili ceza dairesi, temyiz incelemesi Ceza Genel Kurulu; diğer görevlilerin yargılanmaları ise suçun işlendiği yer adliye mahkemeleri tarafından yapılması öngörülmektedir.

SONUÇ

4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görevleri sırasında ya da görevleri dolayısıyla işledikleri suçlardan dolayı haklarında açılacak ceza soruşturmalarını izin sistemine bağlamıştır. Ancak söz konusu kanunla bazı kamu görevlileri istisna tutulmuş ve bunlar için özel soruşturma usulleri benimsenmiştir. İstisna kapsamındaki kamu görevlileri arasında yükseköğretim personeli de bulunmaktadır. 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, akademik ve idari yükseköğretim personeli için diğer kurumlarda görev yapan memur ve diğer kamu görevlilerinden farklı bir ceza soruşturması usulü getirmektedir. Bu usul farklılığı zaman zaman sorunlara yol açmaktadır. Ancak akademik personelin yapmış olduğu eğitim faaliyetleri ve bilimsel çalışmalar göz önüne alındığında yapmış oldukları işin niteliği gereği ve akademik özerkliğin sağlanması açısından farklı bir ceza soruşturması usulüne tabi olmalarının son derece normal ve gerekli olduğu düşünülmektedir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 53/c maddesindeki özel usul düzenlemesi nedeniyle yükseköğretim personelinin ceza soruşturması "izin" değil, "tahkik (soruşturma)" sistemine göre yapılmaktadır. Ayrıca 2547 sayılı Kanunda 2016 yılında yapılan değişiklikle "inceleme" aşaması da yasaya eklenmiştir. Böylece, inceleme konusunun soruşturma açmayı

gerektirici nitelikte olup olmadığının tespiti amaçlanmıştır. Çünkü kamu personeli tarafından gerçekleştirildiği iddia edilen eylem, somut dayanaktan yoksun sadece soyut bir iddiadan ibaret olabileceği gibi ceza soruşturması değil de disiplin soruşturması açılmasını gerektirir eylem niteliğinde olabilir. Ya da Cumhuriyet başsavcılığınca genel hükümlere göre soruşturması gereken bir eylem olabilir. Soruşturma öncesinde yapılacak inceleme ile hem akademik personelin haksız yere zan altında bırakılması hem de gereksiz soruşturma açılması önlenmektedir. Bu nedenle kamu personeli ceza soruşturmasına inceleme aşamasının eklenmesinin doğru bir yaklaşım olduğu düşünülmektedir.

Kimi yazarlar, tahkik (soruşturma) sisteminin benimsendiği 2547 sayılı Kanunda 657 sayılı Kanuna tabi yükseköğretim personeli için son soruşturmanın İl İdare Kurulu tarafından yapılmasını 2547 sayılı Kanunun sistematığına uygun olmadığını belirtmektedir. Ancak kanaatimize göre uygulama doğrudur, hatta eksiktir. Çünkü 657 sayılı DMK'ya tabi bütün personelin görev yaptıkları kurum ve kuruluşlardan bağımsız olarak aynı mevzuata ve usule tabi olması gerektiği düşünülmektedir. Yapmış olduğu için niteliği ve akademik özerkliğin sağlanabilmesi amacıyla akademik personel için düzenlenmiş olan özel ceza soruşturması usulünün aynı kurumda görev yaptıkları gerekçesiyle idari personele de genişletilmiş olmasının hatalı bir uygulama olduğu değerlendirilmektedir. Bu nedenle de kanaatimizce yükseköğretim kurumlarında görevli 657 sayılı DMK'ya tabi personel için 4483 sayılı Kanundaki usulün diğer kurumlardaki aynı kanuna tabi personele uygulandığı gibi uygulanması gerekmektedir. Akademik personel ile idari personelin birlikte suç işledikleri iddiasının varlığı halinde tüm soruşturmalarda ve kovuşturmalarda uygulanan genel kural olan astın üstün tabi olduğu hukuki rejime bağlı olacağı ilkesi uygulanacak ve 2547 sayılı Kanundaki özel ceza soruşturması usulüne göre işlem yapılacaktır.

Yetkili kurullarca verilen Lüzum-u Muhakeme kararları kesinleştiği takdirde "iddianame" niteliği taşıdığından, bir iddianamede olması gereken bütün unsurları içermesi gerekir. Ancak uygulamada bahse konu kararların işin uzmanları tarafından hazırlanmadığı ve bu nedenle de eksikliklerden kaynaklı çeşitli sorunların yaşandığı görülmektedir. Bu tür sorunların yaşanmaması için son soruşturmayı yürüten kurulun, kurumların bünyesindeki hukuk müşavirliklerinden ya da konunun uzmanı kişilerden destek alması önerilmektedir.

Yükseköğretim kurumlarının güvenilirliğini korumak, aynı zamanda da personelin görevlerini yaparken hukuk dışına çıkmalarını engellemek amacıyla yapılan ceza soruşturmaları, kamusal görev bilinci ve sorumluluğu ile özenle yürütülmelidir. Ceza soruşturmasını adil ve tarafsız bir şekilde yürütülmesi, varsa suç unsuru içeren iş ve işlemlerin bütün yönleriyle ortaya çıkarılması, aynı zamanda da hakkında soruşturma yürütülen kamu görevlisinin haklarının korunması hukuk devleti olmanın ve adaleti sağlamanın gereğidir. Bu nedenle bu konularda oldukça özenli ve hassas olunması gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- AKKAN**, Tahir Murat: "4483 sayılı Kanun'a Göre Memurların Yargılanmasında İdari Süreç." Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, 2009.
- ASLAN**, Onur Ender: "Memurların Yargılanması Hakkındaki Yeni Yasa Üzerine Düşünceler", *Amme İdaresi Dergisi* 33, No. 1 (Mart 2000): 59-77.
- DUMAN**, Bahattin: *Yükseköğretim Ceza ve Disiplin Soruşturması: Yönetici- Personel-Öğrenci*. Ankara: Seçkin Yayınevi, Ankara, 2010.
- EREN**, Abdurrahman: "Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkat ile Onu Yürürlükten Kaldıran Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'un Karşılaştırılması." *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi* 55, No. 3 (2000): 55-79.
- GÜRGEN**, Lütfi: "2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nda Görevi Kötüye Kullanma Suçunun Soruşturma Usulü." *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi* 6, No. 11 (2018): 145-168.
<https://doi.org/10.18771/mdergi.437237>
- GÖKCAN**, Hasan Tahsin/ARTUÇ, Mustafa: *Kamu Görevlisi ve Özel Soruşturma Usulleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2008.
- GÖZLER**, Kemal/KAPLAN, Gürsel: *İdare Hukuku Dersleri*. Bursa: Ekin Yayınevi, 2013.
- MESCİ**, Hatice/AYDIN, Vahdettin: "Yükseköğretim Kurumlarında Çalışan Kamu Görevlilerinin Ceza Soruşturması Usulü", *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 7, No. 2 (2017): 1-91.
- ÖZTÜRK**, İlhami/SÜMER, Arif Emre: "Yükseköğretim Personeli Hakkındaki Şikayetler Üzerine Verilen Ceza Soruşturması Açılmaması Kararlarının Hukuki Niteliği ve Yargısal Denetimi", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, No. 50 (2022): 279-304. <https://doi.org/10.54049/taad.1093120>
- PINAR**, İbrahim: *4483 Sayılı Kanuna Göre Memurlar ve Diğer Kamu Görevlileri Hakkında Ceza Soruşturması*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2009.

SALİHOĞLU, Enver/**DEMİRKOL**, Selami: 4483 sayılı Kanun ile Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Öncesi Aşamaya İlişkin Usul ve İşlemler. İstanbul: Beta Yayınevi, 2010.

TOROSLU, Nevzat/**FEYZİOĞLU**, Metin: *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Savaş Yayınevi, 2018. 41.

UĞUR, Hüsamettin: "3828 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu'na Eleştirel Bir Bakış ve Çözüm Önerileri," *TBB Dergisi*, No. 76 (2008): 289-320.

YILMAZ, Dilşat: "Yükseköğretim Personeli Ceza Soruşturması, Yasal Eksiklikler ve Çözüm Önerileri", *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi XVII*, No. 1-2 (2013): 101-125.
<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1837229>